

EUROBOND GELİRLERİNDE (2020 YILI) VERGİ DURUMU

MAKALE

Mehmet Bingöl

EUROBOND GELİRLERİNDE VERGİ DURUMU (2020 YILI)

Eurobond yatırımı nedir? Ne zaman alınmalı, hangi kurdan? Faiz oranı iyi mi? Vadeye kadar beklenmeli mi, yoksa fiyatı yükseldiğinde satılmalı mı? Vadeden önce satıldığında anapara riski var mı? Sabit getirili bir menkul kıymet olduğu halde hisse senedi yatırımcılığı kadar zor bir konuda tabii ki piyasa analisti finansçılarla yürümek gerekir. Ama bir de **vergi konusu** var. Gerçek kişilerdeki Eurobond vergilemesi ile ilgili hemen hemen her şey işte bu yazıda.

Serbest Dövizli Yatırım Fonlarına fon nezdinde %15 stopaj vergisi getirilmesinin ardından⁽¹⁾, fon payı yatırımcısı gerçek kişilerde Fon'dan çıkarak kişisel eurobond yatırımı düşüncesi söz konusu oldu⁽²⁾. Eurobond almayı düşünen kişiler için acaba, Eurobond gelirlerindeki vergi durumu nasıl? Bu yazımızda Türkiye'de yerleşik gerçek kişiler açısından vergi hesabındaki konular açıklanmaktadır.

Gerek T.C. Hazinesi ve gerekse Türkiye'deki bankalar ile diğer şirketlerce yurt dışında ihraç edilen Eurobondlar, yabancıların yanı sıra Türkiye'de yerleşik tasarruf sahiplerince de yatırım amaçlı iktisap edilmektedir. Yurt dışında ihraç edilen bu bonolar yurt dışında işlem görmekte ve saklamaları yine yurt dışındaki kurumlarca yapılmaktadır.

Bilindiği gibi Euro Bondlar, ülkenin dış borçlanması için kullandığı enstrümanlardan olup, genellikle Avro ve USD cinsinden ihraç edilen, uzun vadeli borçlanma senetleridir. Bu menkul kıymetlerden sağlanan gelirler, ya "faiz tahsilatı", ya da "satış kazancı" şeklinde ortaya çıkmaktadır. Faiz geliri mevzuat açısından "Menkul Sermaye İradı" sayılır. Satış kazancı ise "Değer Artış Kazancı" olarak vergilendirilir.

Öncelikle belirtecek olursak bu menkul kıymetler yurt dışında işlem gördüklerinden gerek Eurobond faiz gelirleri ve gerekse alım-satım kazançları G.V.K.'nın Geç 67. maddesindeki stopaj rejimi kapsamı dışındadır. Bu sebeple Türkiye'de yerleşik gerçek kişiler "yıllık esasta" beyanname vermek suretiyle gelir vergisine tabidirler. Türkiye'de ikametgahı bulunmayan ve bir yıl içinde de Türkiye'de 6 aydan fazla bulunmayan kişiler⁽³⁾ ise "dar mükellef" statüsünde oldukları için Türkiye'de vergiye muhatap değildirler.

Gelir vergisi tarifesi artan oranlı olup %15'ten başlar ve gelir tutarı büyüdükçe oran da %40'a çıkar⁽⁴⁾.

Eurobond faiz gelirleri:

Eurobond faiz gelirleri iki şekilde söz konusu olur: Kupon tahsilatı veya iskontolu ihraçta vade sonundaki gelir. Bu gelirler Gelir Vergisi Kanunu açısından "Menkul Sermaye İradı" olarak kabul edilirler.

Eurobond faiz gelirleri G.V.K. geçici 67. maddedeki stopaj rejimine tabi olmadığı için, yıllık esasta gelir vergisi beyanına konu olur. Başka gelirler (Örneğin; temettü, kira vb gibi) nedeniyle beyan yapıldığında da bu beyana eklenirler.

Burada önemli husus yıl bazında elde edilen gelir tutarının her yıl için açıklanan yıllık beyan haddini aşmış olmasıdır. Eğer bu sınırın altında gelir elde edilmişse beyan yapılmaz, sınır aşıldığında ise gelirin tamamı için gelir vergisi beyanname verilir. Yıllık beyan haddi 2020 yılı için 49.000 TL'dir. Beyan haddinin aşılmadığının tespitinde; beyana tabi diğer gelir unsurlarının da dikkate alınması gerekir. Örneğin; "gayrimenkul sermaye iratları (kira geliri)", "tevkifata tabi tutulmuş ve birden fazla işverenden elde edilen ücretler" ve "menkul sermaye iratları (Örn: temettü geliri)" v.b. gibi. Dolayısıyla 49.000 TL'nin hesabında Eurobond faiz geliri dışında gelir var ise bunların da dikkate alınması gerekir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, bu kıymetlerin faiz gelirleri kupon tahsilatlarında ve itfada söz konusu olur. Vergiye esas hesaplamalar için öncelikle faiz kupon tahsilatları dikkate alınır ve döviz cinsinden hesaba geçen tutarların o tarihteki TBMB döviz alış kuru ile TL tutarları hesaplanır. Örneğin 2020 yılında sadece eurobond faiz geliri elde edilmişse ve bu tutar yıllık gelir vergisi beyan haddi olan 49.000 TL'yi aşıyorsa gelirin tamamı beyan edilir. Eurobond'un itfa'daki anapara kur farkı ise vergiye tabi değildir. (G.V.K. Madde: 75/5)

Ortak hesaplardan elde edilen faiz gelirlerinde 49.000 TL'nin geçilip geçilmediğine her bir kişi için ayrı ayrı bakılır.

Bononun itfasındaki iskonto tutarının da vergi mevzuatı yönünde "faiz" geliri olarak kabul edildiğini söylemiştik. Eurobondun vadesinde itfası halinde, faiz kuponları dışındaki diğer gelir unsuru şu şekilde bulunur:

- Bono alış: 84.500 USD
- Bono itfa bedeli: 100.000 USD
- Kazanç: 15.500 USD
- Faiz geliri TL (15.500 USD x itfa tarihindeki kur 6,80): 105.400 TL

Faiz geliri yıllık beyan sınırı olan 49.000 TL'den fazla olduğu için, gelirin tamamı yıllık gelir vergisi beyanname ile beyan edilir.

Bu konudaki hesaplamalarda diğer önemli bir husus da iktisap fiyatıdır. Özellikle ikincil piyasa alışlarında buna dikkat etmek gerekir. Buna göre; iktisaptan sonraki ilk kupon faizi tahsilatına ait gelirin hesabında, alış sırasında ödenen "temiz fiyat-kirli fiyat farkı", işlemiş faiz olarak düşülür ve kalan tutar faiz geliri olarak dikkate alınır. Alış satış kazancı ise, satış bedeli ile ilk iktisaptaki temiz fiyat arasındaki farktır. Başka bir anlatımla, kuponlu bir tahvilin satın alınmasında, işlemiş faizin bulunması halinde; işlemiş faiz tutarı kupon alış bedeli, temiz işlem fiyatı (Temiz Fiyat = Sözleşme fiyatı - İşlemiş faiz) ise tahvilin alış bedeli olarak kabul edilir. Çünkü alış tarihi itibarıyla bononun işlemiş kupon faizi de söz konusu olduğundan bu tutar ilk kupon tahsilat bedelinden düşülür ve kupon faizi olarak bu tutar dikkate alınır. Başka bir deyişle temiz kirli farkı ilk kupondan düşülür.

İndirilebilecek masraflar:

Beyannameye intikal edecek faiz gelirinin tespitinde indirilecek masraflar var mıdır? Evet bazı masraflar kazançtan düşülebilir. Çünkü Kanun'a göre; "Gelir bir gerçek kişinin bir takvim yılı

içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır.” (G.V.K. Madde:1)

Bahse konu giderler şunlardır: (G.V.K. Madde:78)

1. Depo etme (Saklama) ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler;
2. Faizlerin tahsil giderleri,
3. Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar (gelir vergisi irattan indirilmez.)

Bu çerçevede, banka veya aracı kurum komisyonu veya işlemlerdeki diğer hizmet bedelleri vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınabilir. Ancak bunlar dışında başkaca bir giderin hesaba katılması mümkün görünmemektedir. Örneğin; kaldıraç kullanılarak Eurobond alınması halinde, kullanılan kredinin faizinin elde edilen faiz gelirinden düşülme imkanı yoktur.

Bir de vergi beyannameyi safhasında ayrıca indirimine konu olan kişisel harcamalar da vardır. Bunların varlığı da gelir vergisi tutarını azaltan etki yapar.

- **Hayat/Şahıs Sigorta Primleri:** Beyan edilen gelirin %15'ini ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortalarına ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, hastalık, sağlık, engellilik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlerden indirilir.
- **Eğitim Harcamaları + Sağlık Harcamaları:** Beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması ve Türkiye'de gerçekleşmesi şartıyla yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlerden indirilir. (Eğitim Harcamaları: Okul bedelleri/Vakıf üniversiteleri/, kitap-kırtasiye giderleri, okul servis bedelleri v.b. giderler bu kapsama girmektedir. Sağlık Harcamaları: İlaç, tedavi, tahlil, muayene giderleri gibi giderler bu kapsama girmektedir.)

Aşağıdaki örneklerde vergi beyan durumlarını görebiliriz:

Örnek:1

Kira geliri : 30.000 TL

Eurobond faizi : 24.000 TL

İşyeri kira tutarı ile Eurobond faizinin toplamı (54.000 TL) yıllık beyan haddi tutarı olan 49.000 TL'yi geçtiğinden her iki gelir unsuru da yıllık beyannameye yer alacaktır.

Örnek:2

Eurobond faizi : 60.000 TL

Eurobond faiz geliri yıllık beyan haddi tutarı olan 49.000 TL'yi geçtiğinden 60.000 TL'nin tamamı beyana tabi olacaktır.

Örnek:3

Temettü geliri : 20.000 TL

Eurobond faizi : 24.000 TL

Her iki gelirin toplamı yıllık beyan haddi tutarı olan 49.000 TL'yi geçmediğinden beyan ve vergi söz konusu olmayacaktır.

Örnek:4

Ücret geliri : 900.000 TL

Eurobond faizi : 44.000 TL

Ücret geliri 600.000 TL'yi geçtiğinden ücret geliri için yıllık beyanname verilecektir. Ancak Eurobond faizi yıllık beyan haddini (49.000 TL) geçmediğinden beyana eklenmeyecektir. Ücret geliri GİB'in 311 nolu Gelir Vergisi Tebliği uyarınca yıllık beyan haddinin hesabında dikkate alınmamaktadır.

Eurobond alım-satım kazançları:

Faiz gelirleri gibi Eurobond satış kazançları da yıllık Gelir Vergisi beyanına konu olur. Zira Eurobond alım-satım kazançları için G.V.K. geçici 67. madde uygulanmaz.

Faiz gelirlerinden farklı olarak satış kazançları için yıllık beyan sınırı uygulaması yoktur. Bunun için satış kazancı tutarı ne olursa olsun yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmek zorundadır. Bu nedenle faiz gelirleri için yukarıda bahsettiğimiz 49.000 TL'lik beyan haddinin aşılp aşılmadığının bir önemi yoktur. Dolayısıyla satış kazancı 10.000 TL de olsa beyan zorunluluğu vardır.

Bu kıymetlerin satış kazancı şu şekilde hesaplanır:

Alış bedeli ve satış bedeli; alım ve satım tarihlerindeki kurlardan TL'ye çevrilir.

- Alım ve satım tarihleri arasındaki dönemde ÜFE artış oranı %10 ve üzerinde çıkarsa, alış maliyeti bu oran kadar artırılır.
- Endekslemeye menkul kıymetin alındığı ay dâhil, satıldığı ay hariç tutulur.
- Maliyeti artırılan tutar ile satış tutarı arasındaki gelirin tutarı ne olursa olsun, beyan edilir.
- Yıllık gelir vergisi beyanı ile gelir vergisi tarifesine göre vergi ödenir.

Bu hesaplamalara göre, TL esasında kazanç var ise, döviz bazında zarar çıkarsa dahi vergileme yapılır.

Alış Tarihi	Alım Tutarı	TL Karşılığı (USD: 3.03)	Satış Tarihi	Satış Bedeli	TL Karşılığı (USD: 6.83)
15.01.2016	200.000 USD	606.000	04.06.2020	190.000 (USD)	1.292.400

Yukarıdaki örnekte;

- Euro Bond alış tarihindeki (Ocak/2016) ÜFE endeksi 250,67, satıştan bir önceki ayda (Mayıs/2020) endeks 482,02'dir.
- Mayıs/2020 endeksinin Ocak/2016 endeksine bölünmesi sonucu bulunacak oran 1,92 olup, alım ve satım tarihleri arasındaki dönemdeki ÜFE artış oranı %10'un üzerindedir.

- Bu durumda, alış maliyeti; bu oranda artırıldığında, $606.000 \times 1,92 = 1.165.293$ TL olmaktadır.
- Satış tutarından, maliyeti revize edilmiş alış tutarı çıkarıldığında; $1.292.400 - 1.165.293 = 127.107$ TL beyan edilecek gelir çıkmaktadır. Oysa kişi gerçekte 10.000 USD zarar etmiştir.
- Görüldüğü gibi hesaplamalara göre, döviz bazında zarar çıksa dahi TL bazında kazanç elde edildiği var sayıldığından vergileme yapılmaktadır.
- Bu sebeple yatırımcıların gerekirse itfayı beklemleri daha iyi olabilir. Özellikle kur artışının ÜFE endeksinden fazla olduğu hallerde satış halinde yüksek gelir vergisi çıkabilir. Oysa itfadaki kur artışları vergiye tabi tutulmamaktadır.
- Vergi matrahının tespitinde, aracı kurum/banka komisyonu veya işlemlerdeki diğer hizmet bedelleri vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınabilir.

Bir başka hususa da değinmeliyiz. Çünkü eğer varsa, bir imkân ve avantaj söz konusu olur. Mevzuatımıza göre; aynı yıl içinde Eurobond satış zararı da (ayrıca yurt dışı menkul kıymet satış zararı) var ise zarar tutarları ile kazanç tutarları birbirine mahsup edilir ve net kazanç üzerinden vergi ödenir. Dolayısıyla aynı yıl içindeki satışlarda bu konu göz önünde bulundurulmalı. Eurobond satışında zarar çıktığında bu zarar aynı yıl içindeki diğer gelir unsurlarından düşülemez. Örneğin Eurobond satış zararı, yıllık gelir vergi beyanamesi verilirken Eurobond faiz gelirin, kira gelirinden mahsup edilemez. Zira Kanun'un 88. madde hükmüne göre; "diğer kazanç ve iratlardan doğan zararlar" o yıl içinde elde edilen diğer gelirlerden (kira, serbest meslek kazancı gibi) mahsup edilemiyor. Aynı yıl içindeki diğer gelirlerden mahsup edilememekle beraber, menkul kıymet zararının, gelecek 5 yıl içinde aynı mahiyetteki menkul kıymet (hisse senedi, yat fonu, bono vb gibi) satışlarından doğan beyana tabi kazançlardan indirilebileceği görüşündeyim. Çünkü madde hükmünde buna bir engel görünmemektedir. (G.V.K. Madde:88).

- (1) Mehmet Bingöl, Dövizli Yatırım Fonlarında Stopaj Vergisi, Finans Gündem, 06 Haziran 2020 <http://www.finansgundem.com/yazarlar/dovizli-yatirim-fonlarinda-stopaj-vergisi-yazisi/1496451>
- (2) Fon nezdinde ödenecek stopaj vergisi ile dövizli serbest fon payı yatırımcısının vergi yükü %23,5 olmaktadır. Diğer hususlar için dip not: l'deki yazıya bakılmalıdır.
- (3) Belli ve geçici bir süre ile Türkiye'de bulunan yabancılar 6 aydan fazla kalsalar da "dar mükellef" olarak kabul edilir.
- (4) Gelir Vergisi tarifesi:

22.000 TL'ya kadar		: %15
49.000 TL nin	22.000 TL'si için; 3.300 TL, fazlası	: %20
120.000 TL nin	49.000 TL'si için; 8.700 TL, fazlası	: %27
600.000 TL nin	120.000 TL'si için; 27.870 TL, fazlası	: %35
600.000 TL den fazlasının	600.000 TL'si için; 195.870 TL, fazlası	: %40

<https://www.finansgundem.com/yazarlar/eurobond-gelirlerinde-vergi-durumu-2020-yili-yazisi/1500070>